

MAGYARNEMZETI SZÖVETSÉG KÖNYVTÁRA
S Z O C I Á L P O L I T I K A I S O R O Z A T

**A
SZEGÉNYGYÁMOLÍTÁSRÓL**

ÍRTA:

HANVAI SÁNDOR
NYUGALMAZOTT KERÜLETI ELŐJÁRÓ

BUDAPEST, 1925.

A MAGYAR NEMZETI SZÖVETSÉG
KIADÁSA

Kir. Magy. Egyetemi nyomda, Budapest.

I.

A szegénygyámoítás jósága sok körülménytől függ. Jó szegénygyámoítás azonban csak ott van, ahol a szegénygondozás bizonyos rendszer szerint történik. Rendszertelen, kapkodó, bár bőkezű adakozás a bajokat, a nyomort csak súlyosbítja és már Roscher mondta, hogy a könnyelmű adományosztogatók a szegények legnagyobb ellenségei. De a szegénygyámoítás rendszerének a helyes megállapítása igen nehéz kérdés, mert a szegénygyámoítás nemcsak koronkint, hanem helyenkint, sőt embercsoportonkint is változó.

Aki a szegényügy fejlődését kissé is kutató szemmel nézi, annak különösen három főszempont fog szembeötleni, amelyek e fejlődés hullámzó alakulatain előtörnek. Az egyik, hogy a szegénygyámoítás pillérei gyanánt majd az *egyház, majd a közhatóságok, majd pedig ezek és a társadalom* egymást kiegészítve szerepelnek. A másik, hogy a szegénygyámoló szervek, *hol a társadalmi (laikus, önkéntes, tisztelbeli), hol a hivatásos (fizetett alkalmazottak), hol pedig mindkét munkaerő együttes rendszerén* épülnek fel. Végül a harmadik, hogy maga a szegénygyámoítás mindinkább az *egyéniesítés* (individualizálás) felé halad.

Az őskeresztény korszakban a szegénygyámolítás egyházi jellegű volt és Münsterberg szerint az emibertől az emberhez való testvéri gondozásból állott. A gyámolítási költségek a hit-

* Dr. E. Münsterberg: Die Armenpflege.

községi tagok szeretetadományyaiból kerültek össze. Koldus nem volt a keresztény községekben és már akkor odatörekedtek, hogy a szegényeket ismét munkaképesekké és gazdaságilag önállókká tegyék.

A kereszténység terjedésével azonban a szegénygyámolításban a túlbüszgalom folytán bizonyos rendszertelenség állott be, amely leginkább a keresztényközépkorban mutatkozott. Az álszenteskedés, továbbá az az erős hit, hogy a jócselekedetekért a túlvilágon külön jutalom jár, egyrészt tömeges és tervnélkül való alamizsna osztogatásra vezetett és ez már nélkülözte a rendezett szegénygyámolítás kellékeit, de*másrészt maga után vonta a koldulásnak és csavargásnak, mint külön hivatásnak, úgyszólván külön iparnak a keletkezését.

Javulást csak az *államhatalom megerősödése* és a *városok növekvő hatalma* hozott!

A középkori városok egymás után kísérleteznek a szegénygyámolítás rendezésével. A fejlődés természetesen az egyes országok szerint különböző volt. De *míg* néhol nagy általánosságban inkább bürokratikus (hivatásos) irányban haladt, amelyhez a társadalmi erők csak később csatlakoztak, addig másutt megmaradt a fejlődés az ősi kereszténység által megjelölt úton. Mindössze az egyházak és egyháztagok helyébe a városi hatóságok és a városi polgárok léptek és ezek a szegényügyi igazgatás *polgári rendszerét* a bürokratizmus lehető mellőzésével alakították meg.

Angliában pl. a szegénygyámolítás közfeladat volt, amelynek alapjait az Erzsébet királyné idejében 1601 évben hozott szegényügyi törvény rakta le. A szegényekről minden községben a békebírák által kinevezett szegényfelügyelők

leginkább a munkaházakban való elhelyezés és foglalkoztatás révén gondoskodnak s az ezzel járó terheket közaciók útján fedezik. A zárt gondozás mellett csak lassan hódított tért a nyílt segélyezés. A hatóság munkáját az ugyancsak külön hatalmasan szervezett társadalom munkája egészíti ki.

Franciaországban a szegénygyámolítás eleinte fakultatív volt s a törvényhozás csak később tért át a szegények egyes kategóriájára, mint az aggokra, betegekre és gyermekekre nézve a kötelező gyámolításra. Maga a gyámolítási munka jótékonyági irodákra nehezedik, amelyeknek kinevezett és választott tagjai vannak. Párizsban a szegény gyámolítás minden ága, tehát úgy a nyílt, mint a zárt az administration générale de l'assistance publique kezében összpontosul, amelyet egy felügyelő és tanácsadó testület egészít ki.

Hollandiában a hatósági szegénygondozás lényegében háttérbeszorul és a magán, különösen egyházi, jótékonyáságnak adja át a teret. Amsterdamban a szegénygyámolítás főpillérei ugyan a hatósági szervek, de az egyéni szegénygondozás, patronázemunka egyházi, illetően magán jótékonyági kezekben van, mely a bürokratikus eljárás szigorát enyhíti és a költségek egy részét viseli.

Németországban a szegényügyet főbb vonásokban egységesen birodalmi törvény szabályozza, a részletek azonban az egyes országok törvényhozására maradtak. A német viszonyokra általában jellemző, hogy *bár a szegényügy községi feladat, annak ellátását polgári kötelességnek tekintik és az ezzel járó munkát leginkább tiszteletbeli erők végzik. A hivatásos erők csak újabban nyomulnak előtérbe.*

Miután a székesfőváros szegényügyi igazgatása inkább a német rendszeren épült fel, talán nem lesz érdektelen, ha e rendszer fejlődésével Heimerich Herrmann nürnbergi városi tanácsosnak „Az *elberfeldi rendszer és ennek továbbfejlődése*” című munkája nyomán kissé behatóbban is megismerkedünk, annál is inkább, mert e fokozatos fejlődés reánk nézve sok tanulságos adatot tartalmaz.*

A polgárság nagy tömegének a szegényügyi igazgatásba való bevonására először Nürnberg városban akadunk. Ennek, az 1525. évből való szegényügyi szabályrendeletében már a következő rendelkezéseket találjuk:

„A vak alamizsna osztogatás helyébe a községi gyámolítás lép, amely szerint senki se hagyja emberbarátját koldulni, hanem hogy amint azt a szentírás mondja, testvéri szeretetből egyik a másikon segítsen, nehogy a szegények akár a templomoknál, akár pedig az utcákon alamizsnát kérjenek, vagy követeljenek.”

A szegénygyámolítás vezetésével egy bizottságot bíztak meg, a várost pedig négy kerületre osztották és minden kerület részére egy-egy szegény főlügyelőt neveztek ki, aki minden segélyezési esetet megvizsgálni tartozott.

A reformok jórésze azonban csakhamar megakadt, míg az elernyedést a XVIII. század végén fellépett filantropikus, humanisztikus ideák nem frissítették föl. Ezekből nőtt ki 1788-ban a *hamburgi szegényügyi, szabályrendelet*, amelyet azután a XIX. században (1853) az *elberfeldi szegényügyi szabályrendelet* követett,

* L. Dr. Heimerich Herrmann: Az eiberfeldi rendszer és ennek továbbfejlődése. Zeitschrift für das Armenwesen, 1921. 1-3. füzet.

amely a világszerte ismert úgynevezett elberfeldi rendszeren alapszik.*

Az 1788-i hamburgi és az 1853-i elberfeldi szegényügyi szabályrendelettel a szegénygyámoltás pusztán polgári, közhatósági alapra helyezkedett. A szegénygyámoltáshoz szükséges összegek közterhek lettek és így a, segélyezést gyakorló „poTgáTok a közsegélyek engedélyezésénél vagyoniag közvetlenül érdekeltté válván, a gyámoltásba óvatosságot és önfelegymet hoztak. A gondozás egyébként itt is nyílt vagy zárt volt, aszerint, ahogy a közsegélyre szorultakon otthon házi környezetben, vagy intézeti elhelyezéssel segítettek.

Az E. R.-nek továbbra is az őskeresztény diakónus rendszere: a testvéri szeretet és az individualizálás maradt a vezéreszméje, vagyis az egyes szegényügyi esetről való *egyéni eljárás a sablonos tömegeljárás* szemben. Ebből az alaptételből a következő szervezet szűrődött le:

a) *Az egész gyámoltást a városi tanács vezetése mellett tiszteletbeli erők végzik. Ők rendelkeznek a segélyezés mikéntje fölött és ők gyakorolják a szükséges felügyeletet és ellenőrzést is. E célból a várost kerületekre osztják és pedig lehetőleg több kerületre, hogy mennél nagyobb legyen a decentralizálás. Minden kerület élén a kerületi elöljáró áll. (Ezeket azonban nem szabad összetéveszteni a mi kerületi elöljáróságainkkal, mert a mieink elsőfokú közigazgatási hatóságok, míg amazok csak egy szegényügyi kerületnek a vezetői, akik emellett néha más, kisebb jelentőségű közigazgatási ügyekben is eljárnak.)*

b) *A kerületeken belül járásokat alkotnak*

* *L. Dr. E. Münster berg* : Das Elberfelder System.

és minden járás részére egy szegénygondozót jelölnek ki, aki működése területén köteles lakni, hogy közte és a, községre szorult között szomszédi vonatkozások keletkezzenek. Minden gyámolító eszerint az utcák és házak szerint körülhatárolt munkakerületében lakó szegényekről egyedül és kizárólag gondoskodik. Végül

c) a szegénygyámolító járásokat olyképp alapítják meg, hogy minden gondozónak csak három-négy család jut felügyeletre. A segély-Összegeket a gondozó fizeti ki és semmiféle segélyezésnek nem szabad 14 napnál tovább terjednie. Ez különösen azért szükséges, hogy a gondozó gyámolt jávai folyton törődjék és azok viszonyait újabb és újabb vizsgálatok tárgyává tegye. Aki a szegénygyámolítást igénybe venni akarja,, köteles a járási gondozóhoz, vagy a kerületi elöljáróhoz fordulni.

Amint látható, az E. R. igen fontos pillérei a szegénygondozók (szegénygyámolítók), akik Münsterberg szerint: „kis körben nagy szociális feladatokat végeznek”. Munkájuk nemcsak anyagi támogatásból, hanem leginkább tanácsból és nem egyszer az élet nehéz csapásaitól elernyedte lelkek fölemeléséből áll, valamint alkalmasak arra, hogy a társadalom érdeklődését a szegények iránt felköltsék és állandóan ébrentartsák.

Miután azonban a tiszta E. R.-en nyugvó szegényügyi igazgatás csak tiszteletbeli erővel hajtható végre és egy-egy tiszteletbeli erő nem szabad túlterhelni, okvetlenül szükséges, hogy azok nagy jzamban álljanak rendelkezésre. E tiszteletbeli erők a kerületi elöljáró vezetése alatt álló kerületi összejöveteleken önállóan határoznak, különösen a segélyezési ne-

mek és segélyösszegek magassága iránt. A hivatal, a tisztviselők itt háttérbe szorulnak és csak az a feladatuk, hogy bizonyos ügyekben, pl. jogi kérdésekben, vagy visszatérítéseknél a tiszteletbeli tevékenységet gyámolítsák, illetően kiegészítsék. Más szavakkal az E. R.-nél a tiszteletbeli közegeket nemcsak a kezdeményezés, hanem a *rendelkezés joga* is megilleti.

Az E. R.-en épült szegényügyi közigazgatás önmagában véve következetes! Ideális nézőpontok vezérlik és egyik várost a másik után hódította meg, sőt nem egyszer a külföld is tanulmányozta és mintául vette. A sikerhez azonban çgy előfeltételre van szüksége, hogy a város legjobbjai és legderekabbjai magukat mint tiszteletbeli közegek a szegényügynek lelkesedéssel szenteljék és hogy sikerüljön e lelkesedést köztük állandóan ébrentartani.

Aki azonban az életet ismeri, tudja, hogy a nagy lelkesedés idővel lelohad. A derék és lelkes gyámolítók törzs-serege lassan-lassan gyérül, a gyámolítókból hiány áll be, vagy a gyámolítók közé oda nem való elemek csúsznak. Minél kevesebb volt tehát a gondozók száma, annál rosszabbul működött az E. R.-en alapuló szegényügyi igazgatás, mert az egyes buzgó gyámolító is a munka halmozódása következtében munkáját nem kielégítően, rendszertelenül végezte és ezáltal kedvét veszítette.

Mennél nagyobb volt egyúttal valamely város, a tiszta E. R.-en alapuló szegénygyámolítóinak ott annál több nehézséggel kellett megküzdenie. És ez érthető is, mert a város lakóinak növekedő számával az egyeseknek polgártársai iránt való érdeklődése is lanyhul. Épp ezért természetesen mindig nehezebb tiszteleti erőket elégséges számban találni. Kisebb vagy

középnépeességű városban könnyebb a hivatal és a tiszteleti közegek közt az összeköttetést is egyszerű, patriarkális módon megtalálni és fenntartani, de nagy városban ez nehézségekkel jár. A több száz, néha több ezer tiszteleti közeg áttekintése is nehézkes és ennek kapkodás és a nem alkalmas egyének betódulása a következménye. A lakosság hullámzása is megnehezíti a munkát. De nagy különbség van a nagyobúára jobbmódúak és a szegények lakta városrészek között. Azon kerületek részére, ahol szegények sűrűbben laknak, ugyancsak nehéz gondozót találni. Mindezeknek azután a rendszertelen munka és a szerfelett megnagyobbodott anyagi bajok a következményei. így a nagyvárosok, mint Berlin, Hamburg szegényügyi igazgatásában soha sem volt lehetséges az E. R.-t teljes eredeti tisztaságában kiépíteni. A nagy városokból kiindulóan azután csakhamar be is állott az e rendszeren felépült köz-igazgatás megreformálásának a szükségessége.

E reform egyes érdekesebb fázisai, amelyeknek: mindegyikét Németországban nemcsak hosszabb tanulmányozások, hanem nyilvános megbeszélések, valamint gyakorlati kísérletezések előzték meg, — a következők:

Legedőbb az utcák és házak szerint körülhatárolt nninkaterületi rendszert hagyták el. Ehelyett a gyámoltat a neki egyénileg (pl. vallási, foglalkozási, nemi stb. szempontokból) legalkalmasabb gyámnak osztották ki. Ezáltal ki-egyenlítést hoztak az esetek tömegébe és módjába. Majd az állandóan segélyezettek ellenőrzését is itt-ott két gyám bírálata alá bocsátották, ami által az esetek vizsgálata megbízhatóbb lett. Ma a járási rendszer már általában túlhaladott.

A gyámok felfrissítése érdekében később megkísérelték a *nők és a munkások* bevonásai is.

A Szegénygyámoltás különösen a nők bevonásával kétségen kívül nagy lendületet vett. A nőket a háztartásban és a gazdaság vitelében való jártasságuk, a gyermeknevelés iránt való hajlamosságuk és a betegápolás iránt való képességük különösen alkalmassá teszi a szegény gyámoltó munkára. Ehhez járul, hogy a nők a tiszteleti állás kifejtésében több idővel is rendelkeznek, mint a hivatásuknak élő férfiak, továbbá kitartóbbak, mert ha egyszer valamely munkára magukat rászánták, szívósabbak is a férfiaknál.

A továbbfejlesztésben a szegényügyi hatóságnak mint *központi Mvatalnak nagyobb hatáskörrel való felruházása is járult, ami által a vezetés erősebb, hivatásos kezekbe kerülván, a hivatásos tevékenység is napról-napra teret hódított.*

A központi hivatalok nyomán a hivatásos erők különösen a következő irányokban nyomultak előre:

a) A kifizetéseket már nem a gyámok, hanem a szegényügyi hivatalok teljesítik,

b) a kerületi elüljáróságok ülésein, ahol tulajdonképpen határoznak a községelyre szorultak segélyezése fölött, már a szegényhivatal jegyzőkönyvvezetői, illetően képviselői résztvesznek.

c) a kerületekbein hozott határozatokat erősebben ellenőrzik, sőt

d) végül nagyobb városokban a központi hivatalnak már kerületi kirendeltségei is állítanak föl, élükön hivatásos tisztviselők vezetésével. A kerületi hivatalok az aljuk rendelt jársokat könnyebben áttekinthetik, mint a köz-

pont és így azokat hatályosabban ellenőrizhetik is.

De ezzel a *hivatásos gondozók* beállításához már csak egy lépés volt. És ez be is következett. Kezdetben mint szegényügyi ellenőrök, segítőgondozók, majd mint a kerületi elüljárók és ezek hivatalainak a kisegítői, később mint a kerület és a központ összekötő közegei működnek. A fejlődés később tovább haladt, itt-ott minden új eset megbírálását a hivatásos erők kötelességévé teszik. Közben különösen a súlyosabb, komplikáltabb eseteket eljárásra szintén kizárólag nekik osztják ki. A hivatásos közegek a kerületi választmányi üléseken már ülési jogot kapnak, de hogy az E. R. szellemének megfelelően a tiszteleti közegekkel szemben való alárendeltségük jeleztessék, még szavazati joguk nincs. A hivatásos erők ékként a tiszteletbelieket lassan visszanyomják és a tiszteleti munkát erősebb ellenőrzés alá veszik.

Az E. R-től lényegesen az *ügynevezett strassburgi rendszer* tért el, amely szerint a szegényügy élén a szegényügyi tanács áll, amelynek a polgármester elnöklete alatt 20 választott tagja van. De e központi hatóság alatt csak 12 kerületi bizottság működik, amelyek a szegényügyi tanács által a kebeléből kiküldött szegényügyi tanácsos elnöklete alatt és ugyancsak általa a gondozók sorából választott 8 tagból állanak. *Minden segélyezés iránt való kérvényt a szegényügyi tanács mellett működő szegényügyi hivatalban kell előterjeszteni, amely azok első vizsgálatát hivatásos szegény gondozókkal végzi.* A kerületi bizottság csak ezután határoz és átmenő vagy rögtöni segélyeket engedélyez. Csak állandó segélyezéseknél rendelnek ki alkalmas szegény gondozót, és pedig különleges

eseteikben egy hivatásost, különben pedig tiszteletit. A gondozók a kerületi bizottságokban írásban beadott javaslataikat képviselik, de szavazati joguk nincs. Hivatásos és tiszteletbeli gyám teljesen egyenjogú. A kerületi bizottságok ülésein a szegényügyi titkár is jelen van.

A fejlődés tehát különösen a következőkben jelentkezik:

A szegényügyi kerületek száma már kevesebb, ami azért érhető el, hogy a hivatásos erőket erősebben alkalmazzák. A tiszteleti gyámok más alapon működnek. Ők már nem az egyedüli javaslatot tevő, önálló közegek, mint az E. R.-nél, hanem a hivatásos gyámok velük teljesen egyenjogúak.

Ez azonban a továbbfejlődést még nem zárta le. Néhány év óta két egészen új momentum lép előtérbe!

A szegénygyámolítás korábban általános gondoskodás volt, amelynél minden szál összefutott: gyermek-, felnőtt-, agg-, beteggondoskodás stb. Ettől az általános gondozástól eltérően azonban az utóbbi évtizedekben erős szétforgácsolódás mutatkozott. Így keletkeztek az ifjúsági gondozás legkülönbözőbb ágai, továbbá a csecsemő- és kisdedgondozás, valamint az iskolásgyermek gondozása, a hivatásos gyámság, a veszélyeztetett és a bűnöző fiatalok gondozása; továbbá a közegészség területén, a tüdővész, nemi betegségek, alkoholisták és angolkórosok gondozása stb. Ezekhez csatlakoztak azok, amelyeket a háború vetett föl, mint a háborús népjóléti, menekültügyi, rokkantügyi gondozás, valamint a hátramaradtak, keresetképtelenek gondozása, a felruházással és bútorral való ellátás. Végül megemlíthető még a ke-

resetben korlátozták és a középosztálybeliek gondozása. Így a szorosabb értelemben vett szegény gyámolítás mellett a nyilvános gondozásnak egy óriási tömege keletkezett, amely ellentétben a szegénygyámolítással, kizárólag csak hivatásos és részben szakilag előképzett erővel kezdett dolgozni. A szegénygyámolítás a gondozások e tömege alatt úgyszólván majdnem eltűnik, de a háború alatt lényegesen háttérbe szorult. Némely oldalról már a szó régebbi értelmében vett szegénygyámolítás teljes félretételét kívánják.

A gondozási nemek e sokféleségének azután a legnagyobb szétforgácsolódás a következménye: az erős parallel, sőt egymás ellen való munka bizonytalanságot, erőpocsékolást és költségszaporulatot teremtett és a sok különleges gondozás elhatalmasodása háttérbe szorította a családi gondozást. Miután pedig minden különleges gondozás épp az ő beavatkozását tartja a legfontosabbnak, lassan bizonyos részszort-partikularizmus érvényesült.

A különböző gondozási ágaknak ez a szétforgácsolása tehát csakhamar visszahatást szült és a *hépjóléti hivatalok* megteremtésére irányuló mozgalmakat vetette felszínre azzal a céllal, hogy a nyilvános gondozásokat összefogja, egységbe, sőt a magángondozással is szorosabb összeköttetésbe hozza. Az egyöntetű kérdésekkel egy referenst bíztak meg. Majd központi útbaigazító hivatalok felállítására és a különböző gondozási ágak összes testvéreinek egy városi testvérintézménybe, a népjóléti hivatalba való összefogására tértek át. Hogy ez az összpontosítás milyen tág vagy szűk legyen, az leginkább a város nagyságától függ. A jövő vezér-

elvének a *szociális kerületi hivatal* és a *családi gondozást* tartják, amely mellett mindenütt a *hivatásos erők nyomulnak előtérbe*. Különleges gondozás különleges hivatásos ismereteket is követel. E tekintetben csak az egészségügyi gondozás különböző ágaira utalnak. Csak egy hivatásszerűen képzett és tevékeny egyéniség képes a nagyvárosi gondoskodó-berendezések labirintusain magát átdolgozni és a gondozási eset adott lehetőségeit az elintézésnél mérlegelni. Csak hivatásos erőtől várható a törvényes rendelkezések hiányainak kiegészítése. Épp ezért ma már sok iskola is gondoskodik különösen a női gondozóközegek képzéséről. A németek általában nagy súlyt fektetnek a népjóléti ügyekben dolgozó hivatásos és tiszteletbeli erők állandó képzésére, mert azt tarták, hogy a munka eredménye nemcsak a szervezeten, hanem azokon az egyéneken is múlik, akik e szervezetnek életet vannak Hivatva adni.

De a hivatásos munkának ez az előnyomulása mégsem teszi és teheti fölöslegessé a tiszteleti munka közreműködését. Pénzügyi szempontok és a gondozó munka népszerűsítése szempontjai sokkal jobban beszélnek amellet, hogy a társadalom minden rétege továbbra is bevonassák, csak hogy *a tiszteleti erők már nem lehetnek többé a gondozás vezetőn, hanem csak munkatársai, akik szükségesek és nélkülözhetetlenek ugyan, de akik meg kell hogy hagyják a különös szakismereteknek is a jogaikat*.

Végül nem hagyható figyelmen kívül, hogy a világháborút követő nagy társadalmi átalakulások e téren is éreztetik hatásukat. Napról-napra ugyanis hangosabb lesz az az óhaj, hogy *nem szegény gyámolításra, hanem a szegénységnek szociálpolitikai intézkedésekkel való*

megelőzésére és leküzdésére van szükség és nem individualizáló méretek alapján engedélyezendő segélyek, hanem törvényes jogokon nyugvó járandóságok kellenek,” amelyekhez a szükséges költségeket országos szervezetek útján óhajtják előteremteni. A szakemberek mélyreható reformokkal foglalkoznak és mindinkább az általánosabb jóléti gyámolításra kívánnak áttérni. De míg ez megtörténhetik, addig is a szegénygyámolítás ideiglenes újjászervezését sürgetik, melynél egyelőre a társadalmi és hivatásos erők miként való részvételéről hallgatnak, hanem inkább *a hatósági és társadalmi segítség szorosabb együttműködéséről*, az állampénztár nagyobb igénybevételéről, továbbá a segélyezési illetőség (Unterstützungswohnsitz) helyett az *állandó tartózkodási hely* alapulvételéről, majd a segélyezési költségek igazságosabb megosztásáról, valamint a segélyezési jog megállapításáról beszélnek, sőt miután a nyomor immár napról-napra nagyobb mérveket ölt, amennyiben már a középosztálybeliekre is átterjedt, az illetékes tényezők már nemcsak az egyesek, hanem a *különböző tömegek* bajainak rendkívüli eszközöd intézményes igénybevételével való enyhítésével is foglalkoznak.

A népjóléti gondozás reformálására irányuló mozgalmak az 1924. évben végre bizonyos *nyugvó ponthoz* értek, amennyiben febr. hó 13-án megszületett a népjóléti gondoskodásról (Fürsorgepflicht) szóló birodalmi rendelet, amely a népjóléti gondoskodás összes feladatait az országos és kerületi népjóléti szövetségekre bizza, kimondván egyrészt, hogy a közsegélyre szorultakról való gondoskodás az állandó lakóhely kötelessége s hogy másrészt a kerületi népjóléti hatóságoknak nemcsak a hatósági, hanem a

társadalmi népjóléti gondozás szálait is össze kell fogniok.

II.

Áttérve a hazai viszonyokra, nálunk a szegényügy ma tudvalevően a községekről szóló 1886. évi XXII. t.-c. 145. §-án és az ezt kiegészítő 51.000/1899. B. M. sz. szabályrendeleten nyugszik. Lássuk már most, hogy a szegénygondozás általános elvei itt miként érvényesülnek:!

A törvény hivatkozott szakasza csak azt a kijelentést tartalmazza, hogy amennyiben a jótékony intézetek vsegélye és egyesek könyöradománya a község szegényeinek ellátására elegendő nem volna, a község tartozik gondoskodni az oda illetékes mindazoknak a szegényeknek az ellátásáról, akik magukat közsegély nélkül el nem tarthatják.

A szegények ellátása tehát Magyarországon községi feladat, de csak abban az esetben és oly méretekben, amint azokról a társadalom vagy nem, vagy nem kellően gondoskodik. Magát az ellátás részleteit a törvény a közigazgatási hatóságokra és azok közegeire bízta, anélkül, hogy erre még irányító szabályokat is állapítana meg. Országszerte nagyon szomorú volt a helyzet, mert — eltekintve néhány kivételtől — a szegényügy igen sokáig mostohagyermeké volt a közigazgatásnak. Általában nálunk még a szakkörök sem foglalkoztak kellően a szegénygyámolítás kérdéseinek részleteivel és ennek tulajdonítható, hogy pl. egyes kifejezésekre még ma sincsenek megállapodott műszavaink. E tekintetben csak a hivatkozott 51.000/1899. B. M. sz. szabályrendelet hoz némi javulást.

Ez a szabályrendelet ugyanis, amidőn a közsegélyreszorulók összeírását és nyilvántartását rendeli el, megállapítja a szegényügyekben eljáró hatóságok illetékességét és fokozatait és általában kimondja, hogy a közsegélyre szorult szegények gondozása és ellátása nemcsak az illetők testi és szellemi állapotától, hanem az illetékes község anyagi helyzetétől, szóval a helyi viszonyoktól” is függ. A szabályrendelet azonban ezenkívül még két fontos újítást is hozott. Az egyik, hogy különbséget tesz tartózkodási és illetőségi község között, mert míg a törvény csak az illetőségi község segélyezési kötelességéről beszél, addig a szabályrendelet már a tartózkodási község átmeneti segélyezési kötelességét is előírja. A másik, talán még ennél is fontosabb újítása az, hogy *elrendeli a közsegélyezés gyakorlásába a társadalom bevonását*, amennyiben kimondja, hogy oly községekben, ahol e feladatra műveltebi) egyén önként vállalkozik, a közsegélyre szorultak felügyelete erre bízandó.

Ettől kezdve már sűrűbben találkozunk az egyes népjóléti, így különösen a gyermekvédelmi törvényekben azzal az óhajjal, hogy a társadalom önkéntes erői intenzívebben vegyenek részt a hatóságok jótékonyági és gyermekvédelmi akcióiban. Háborúelőtti társadalmunk azonban még nagyon tartózkodó e reformokkal szemben. Megszokta, hogy mindent a hatóságtól várjon, ez pedig egyéb fontos tennivalói mellett alig ért rá e kérdéssel behatóbban foglalkozni és az erre irányuló mozgalmakat erősebb kézzel vezetni. Az önkéntes társadalmi erők bevonása tehát a gazdaságilag gyengébb családok és gyermekek szociális felügyelete és ellenőrzése tekintetében csak lassan halad előre.

Dicséret illeti e tekintetben Budapestet, amely elsőnek sietett a szegénygyámolítást a fejlődő kor kívánalmaihoz képest újjászervezni.

Már a kerületi elüljáróságok újjászervezését tárgyazó 1893. évi XAXIII t.-c. végrehajtásáról szóló szabályrendelet igyekezett a közjótékonyági ügyek intézésébe a polgári elemet bevonni, — amennyiben kimondotta, hogy a kerületi választmányok magukat a jótékonyági ügyek előmozdítására a társadalom bevonásával, körükön kívül álló férfiakkal és nőekkel kiegészíthetik. Az 51.000/1899. B. M. sz. belügyminiszteri rendelet alapján 1905. évben alkotott szegényügyi szabályrendelet pedig a megkezdett úton tovább haladt: megerősítette a kerületi elüljáróságok mellett működő kerületi közjótékonyági bizottságokat és megszervezte, habár kezdetleges alakban, *a szegénygyámi intézményt.*

A hosszantartó háború nyomán fakadt bajok enyhítésére irányuló küzdelemre azonban a szegényügy eddigi keretei szűkeknek bizonyultak és az egész vonalon csakhamar hatalmas szervezési munka indult meg, mely a központban a népjóléti minisztérium megteremtésére, a fővárosban pedig a népjóléti igazgatásról* szóló 1092/1916. kgy. sz. szabályrendelet megalkotására vezetett.

Az új szervezet már elhagyja a szegényügy szűkösebb medrét és a népjólét általánosabb mezejére lép, amennyiben kimondja, hogy a főváros már nemcsak azokat a feladatokat teljesíti, amelyeket reá a fennálló törvények és szabályrendeletek kötelezően előírnak, hanem — *amennyiben ezt saját gazdasági ereje, to-*

* Lásd az 1092-1916. kgy. számú szabályrendeletet a székesfőváros népjóléti igazgatásának szervezéséről. 1917. Budapest székesfőváros házinyomdája.

vábbá a társadalom áldozatkészsége, valamint más e célra szolgáló jövedelmi források engedik — szélesebb népjóléti tevékenységet is fejt ki, anélkül azonban, hogy erre nézve bárkivel szemben is kötelezettséget vállalna. Az új szabályrendelet eszerint előírja, hogy a gyámo-lítás nemcsak a létfenntartáshoz, hanem a gyer-mekek tanításához és rendes felneveléséhez, valamint az arra szorulóknak gazdasági és társa-dalmi megerősödéséhez, szellemi művelődésé-nek fejlesztéséhez, jobb élelmezéséhez, egész-ségének, lakásviszonyainak javításához, neme-sebb szórakoztatásához stb. szükséges eszközök nyújtására is kiterjed, — és amidőn felállítja az egyes közigazgatási szerveket, megállapítja azok hatáskörét és körülhatárolja úgy a ható-ságok, mint a társadalmi erők működési terü-letét, végül intézményesen megteremti az egyéni, illetően családi népgondozás, patronázs-munka rendszerét olyképp, hogy míg a szer-vezet alappillérei gyanánt, a külföldi tapasztalatokon okulva, helyesen a hivatásos erőket jelöli meg, a társadalmi erőknek is jelentékeny munkateret biztosít. Ez utóbbiakat különösen kétféle módon veszi igénybe: egy részét az egyes erőknek *testületekbe* való csoportosítása útján, más részét pedig az egyes erőknek a népgon-dozói munkára való *egyéni* beállításával.

A népjóléti igazgatás szálai egyébként Buda-pesten a *közigazgatás egyéb ágaival szoros kapcsolatban maradnak* és részben központo-sítva, részben pedig decentralizálva vannak. Itt ugyanis a szervezés idejében — szerencsére — már megvoltak a közigazgatás központi és decentralizált hatóságai: a tanács és a kerületi elüljáróságok! A történetileg kifejlődött szer-vezethez tehát csak hozzá kellett simulni és

azt továbbfejleszteni! Mindezekkel az ügyekkel foglalkozó hivatalokban egyébként a tennivalókat szakképzett, hivatásos erők végzik, akiknek munkáját a társadalmi erők egészítik ki.

A népjóléti igazgatás gerince tehát a hivatásos erők által vezetett hatósági hivatalok, amelyek körül a társadalmi erők csoportosulva dolgoznak.

A központi népjóléti hivatali szervek: a tanács, illetően ennek közjótékonyági ügyosztálya és a Népjóléti Központ irodája, míg a kerületiek: a kerületi elül járáságok és ezek népjóléti osztályai.

A tanácsi ügyosztály vezeti a főváros egész népjóléti igazgatását, azt a közgyűlésen és a tanácsban képviseli, kezeli az alapítványokat, valamint elsőfokúan ellátja a zárt szegény ügyet, ahová a szegényházak, árvaházak, szeretet-házak stb. tartoznak.

A népjóléti központ irodája keresi és ápolja a hatóság, valamint a jótékony egyesületek között a kapcsolatot és e célból különböző nyilvántartásokat is vezet.

Végül a kerületi elül járáságok népjóléti osztályai ellátják a szegényügynek úgynevezett nyílt részét és ezzel kapcsolatban a közsegélyre szorultak kérelmeinek fölvetését és elintézését, valamint közvetlen felügyeletét és egyéni gondozását.

A társadalmi erőket csoportosan foglalkoztató *testületi alakulatok a központban*: a közjótékonyági bizottság és a Népjóléti Központ, valamint ennek szakosztályai, a *kerületekben* pedig a kerületi népjóléti bizottságok és a népjóléti körzetek. Valamennyi szervesen bekapcsolódik a népjóléti igazgatásnak egy-egy részébe.

Ha már most külön-külön vesszük az egyes testületi alakulatok hatáskörét, azt látjuk, hogy a *közjótékonyági bizottság* a törvényhatósági bizottsághoz, a tanácshoz és a közjótékonyági ügyosztályhoz kapcsolódva leginkább a szűkebb értelemben vett hatósági szegényügyi igazgatás terén mozog. Elnöke egy alpolgármester, alelnöke a közjótékonyági ügyosztály élén álló tanácsnok és tagjai a törvényhatósági bizottság által tagjai sorából választott húsz tag. (Szabályrend. 24. §-a.) A hatáskörébe utalt ügyekben nem jár el önállóan. A törvényhatósági bizottság, a tanács és a közjótékonyági ügyosztály véleményező és közreműködő testülete.

A *Népjóléti Központ* már önállóbb működést fejt ki és a népjóléti tevékenység tágabb mezején mozog. Legfőbb célja: a hatósági és társadalmi népjóléti tevékenység lehető összhangbahozása. E tekintetben érdekes kísérlet, amely még csak ezután fogj a a gyakorlati élet tűzpróbáját kiállani. Elnöke a polgármester, ügyvezető alelnöke egy alpolgármester és tagjai az egyes közigazgatási ágak állami és városi kiküldöttein kívül a törvényhatósági bizottság közgyűlése által saját tagjai sorából választott húsz tag, valamint a székesfőváros társadalmi népjóléti tevékenységének vezető egyéniségei sorából a tanács által meghívott szintén húsz tag. A kiküldetés, illetően megbízás időtartama három évre terjed.

A Népjóléti Központnak saját hatáskörében már intézkedő joga van, határoz, nyilvántartásokat vezet és engedélyez. Ezt a tennivalót természetesen elnökieleg, vagy üléseken végzi és így a hivatásos, valamint társadalmi erőket egyaránt foglalkoztatja. Szakosztályokra oszlik s

úgy ezek, mint a központ írásos tennivalóit az oda szervezett iroda látja el, amelyben, mint tudjuk, a főváros által alkalmazott hivatásos erők működnek.

A kerületi népjóléti bizottságokban a hatósági intézkedő és tanácskozó (közreműködő, eljáró és javaslattevő) hatáskör már egyesül. Elnöke minden kerületben a kerületi elüljáró. Tagjai: a kerületi választmányi tagok, a népjóléti körzetek elnökei és elnökhelyettesei, továbbá azok a törvényhatósági bizottsági tagok, akik a kerületben a népjóléti megbízott tisztét viselik, valamint azoknak a jótékony vagy népjóléti egyesületeknek egy-egy képviselője, amelyeknek az illető kerületre kiterjedő működési körük van és a hatósággal karöltve kívánnak működni, végül a kerületben levő hitfelekezetek lelkészei, a szegény betegeket gyógykezelő kerületi orvosok, a kerületi rendőrkapitány és az iskolaszéki elnökök és gondnokok.

Hatásköre kiterjed úgy a szegényellátás egész mezejére, mint a gyermekvédelemre, valamint általában a népjóléti gondozás tágabb körére.

A népjóléti igazgatás legalsóbb testületi szervei *a népjóléti körzetek*, amelyeket minden kerületben megfelelő számban kell alakítani és amelyeknek Németországban a jótékonyági kerületek felelnek meg. A körzeti elnököt a népjóléti megbízottak sorából a polgármester nevezi ki, (Szabályrendelet 37. §-a.) Ezenkívül minden körzetnek van elnökhelyettese, jegyzője és pénztárosa, akiket a népjóléti megbízottak a saját kebelükből választanak. Tagjaik száma váltakozó, aszerint, ahány abban a körzetben a népjóléti megbízott.

A körzeti ülések hatásköre kisebb területen mozog. Rájuk különösen azért van szükség, hogy

az egyes körzetekbe tartozó népjóléti megbízottakat összefogják, mert erre a kerületi népjóléti bizottságok a népjóléti megbízottak nagy számánál fogva képtelenek, továbbá, hogy a népjóléti megbízottak netán hiányzó ismereteit kiegészítsék, a kerületi és központi népjóléti hatóságok intencióinak érvényt szerezzenek és ezek, valamint a népjóléti megbízottak között szoros kapcsolatot teremtsenek. Önálló hatáskörük csak a maguk által gyűjtött pénz és természetbeli adományok felhasználása körül van. De itt is, ha a gyűjtés körüket túlhaladná, a kerületi népjóléti bizottság határozatától függnék és a körzet pénztára bizonyos meghatározott összegnél nagyobb összeget nem kezelhet. E jogkört meg kellett adni, mert ezáltal egyes topografiaiag távolosó körzet bizonyos lehetőséget kapott, hogy adott esetekben sürgősen és önállóan segíthessen. De koriátokat is kellett felállítani, mert különben a körzetek lassan elsőfokú hatóságokká válnának, ami az erők szétforgácsolására és a költségek megokolatlan megnövesztésére vezetne.

Röviden összefoglalva már most az előadottakat, a székesfőváros népjóléti igazgatásának szervezeti tagozata a következő képet adja:

A népjóléti igazgatás élén a tanács, illetően ennek közjótékonsági ügyosztálya áll, amelyhez a közjótékonsági bizottság és a Népjóléti Központ csatlakozik. Míg a kerületekben a kerületi elüljáróságok népjóléti osztályai és mellettük a népjóléti bizottságok vezetnek. Ezek alatt kisebb területeken a népjóléti körzetek és a legalsóbb fokon a népjóléti -megbízottak járnak el.

Ezzel elérkeztünk a népjóléti igazgatás legfontosabb szervéhez: a népjóléti megbízottakhoz!

A társadalom egyes erői a népjóléti igazgatásba különösen *az egyéni népgondozás, a patro-*

názs munka terén kapcsolódnak be, és itt nyílik a legnagyobb tér a társadalom részére, hogy működésével úgy a hatóságnak, mint embertársainak hasznára lehessen.

Népjóléti megbízottnak nevezi a szabályrendelet azt a szervet, amelybe az emberbarátok ezrei elhelyezkedhetnek. Ez az állás tiszteletbeli, amelyért tehát semmiféle díjazás nem jár. Betöltője azonban úgy a hatóságnak, mint a társadalomnak a legszélesebb néprétegekbe kihelyezett szerve, aki kis körben ugyan, de igen fontos polgári tisztséget tölt be, amelynek jelentőségét már Roscher, lipcsei egyetemi tanár is elismerte, mert azt mondta, hogy a jó szegénygondozóban kell valaminek lennie az orvostól, a lelkésztől és az államférfiútól is. a

A népjóléti megbízott feladata egyébként abból áll, hogy az élet nehéz viszonyaiban, mint jóbarát, mint szomszéd, és polgártárs, de úgyis mint a hatóság tagja gyámoltjai mellett álljon és azokat tanáccsal, jószóval s ha kell, tettel állandóan támogassa. Ehhez képest

1. kinyomozza és figyelemmel kíséri a gondozására bízott közsegélyre szorulóknak életviszonyait és

2. igyekszik az általa megállapított bajokon a magánosok, a társadalom és a hatóság igénybevételével segíteni.

De a népjóléti megbízott közreműködik mindazokban az ügyekben is, amelyekben a kerületi elöljáróság, a tanács, az árvaszék, vagy más hatóság, illetőleg a Népjóléti Központ, továbbá a társadalom valamely alakulata, egyesülete igénybe veszi.

A népjóléti megbízott, vagy amint régebben nevezték, szegénygyám, közgyám tehát végeredményében a hatóság és társadalom által fölállí-

tott erős oszlop, amelybe az ingadozó, elesni készülő, vagy már elesett közsegélyre szorult nehéz óráiban megfogódzkodhatik, illetően újra föl-emelkedhetik.

Megbízását választás, vagy kinevezés útján kapja.

Választott megbízottak a kerületi választmányi tagok, akiket a kerület polgársága a kerületi elüljáróságokról szóló 1893. évi XXXIII. t.-c. alapján választott meg.

Kinevezett megbízottak azok, akiket a polgármester a népjóléti gondozás ellátására a kerületi elüljáró előterjesztésére a szabályrendelet 32. §-a alapján kinevez.

Úgy a választott, mint a kinevezett népjóléti megbízottak jogai és kötelességei egyenlők, azzal a különbséggel, hogy ez utóbbiaknak a székesfőváros terhére eső segélyek engedélyezésénél csak tanácskozó és nem határozó szavazatuk van.

A népjóléti megbízott tisztségének *közható sági jellegét* az is mutatja, hogy a tisztségével járó kötelességeinek a pontos és buzgó teljesítésére körzete ülésében a kerületi elüljáró kezeibe fogadalmat tesz és ezt kézadással megerősíti. A kerületi elüljáró a fogadalom letétele után a népjóléti megbízottnak átadja a nyilvánosan is hordható megbízotti jelvényt és az eljáráshoz igazolásként szolgáló igazolványt.

A népjóléti megbízott részére a kerületben lakó és gondozásra szoruló családokat a körzeten belül *egyénilag* a kerületi népjóléti osztály osztja be.

A népjóléti megbízottnak gondozására bizott család mindaddig állandó felügyelete alatt marad, amíg ezt a kerületi népjóléti osztály meg nem szünteti.

Egy-egy megbízott, akit helyesebben népgondozónak, vagy családgondozónak is lehetne nevezni, legfeljebb csak hat családot, kaphat gondozásra.

A népjóléti megbízott felügyeletére bízott családokra vonatkozó minden felhívást a kerületi népjóléti osztályból kapja, környezettanulmányairól szóló jelentéseit és véleményes javaslatait is ide teszi.

A népjóléti Központ és az árvaszék az egyes népjóléti megbízottak közreműködését, közvetlenül, is igénybe veheti, de ebben az esetben az illető megbízottak ezt a tennivalót külön megbízás alapján a rendes gondozási tennivalókon felül végzik. Egyes népjóléti megbízottak a kerületi népjóléti osztályban is tehetnek felváltva szolgálatot, ez azonban nem menti fel őket a nekik kiosztott családok rendes gondozási kötelezettsége alól.

Minden népjóléti megbízott gyámoltjairól *naplót vezet*, amelybe a népjóléti gondozása alatt álló család nevét, lakását, segélyezési számát, családtagjainak számát, a családfő foglalkozását stb-, továbbá időrendben látogatásait és ez alkalommal tapasztaltakat, valamint jelentéseit is bejegyzik.

Minthogy a népjóléti megbízott fontos tisztséget tölt be, ugyanazért minden törekvésének oda kell irányulnia, hogy a tisztségével járó kötelességekkel behatóan megismerkedjék. Tennivalóit az e célra kiadott *Útmutató* részletesen leírja.*

A szabályrendelet a népjóléti megbízottak

* L. *Útmutató* a székesfőváros kerületi népjóléti bizottságai, körzetei és népjóléti megbízottai részére. Kiadja a Népjóléti Központ. 1918. Budapest székesfőváros házi-nyomdája.

kellő védelméről is gondoskodik. Ugyanazért ha a népjóléti, megbízottat eljárásaiban itt-ott nem vennék oly tisztelettel és becsüléssel körül, mint ahogy ezt önzetlen, közhasznú munkásságával megérdemelné, egyelőre tekintsen el minden megtorló megjegyzéstől, ellenkezőleg szelíd bánásmóddal és tapintatos modorral igyekezzék az illetőt jobb meggyőződésre bírni. Ha azonban mindennek dacára valaki hivatalos eljárása közben illetlen, durva szavakkal bántaná, vagy azt azért, hogy a hatóságot tévútra vezesse, vagy őt a gondjaira bízott egyén viszonyaira vonatkozó adatok megszerzése körül tudva félrevezeti, a megfelelő intézkedések megtétele végett a kerületi elöljárónál azonnal jelentést tehet, aki az illetőt a szabályrendelet 100. §-a alapján, ha cselekménye súlyosabb beszámítás alá nem esik, megfelelő elzárásra átváltoztatható 100 koronáig terjedő pénzbüntetéssel büntetheti.

Végül, amidőn e társadalmi erőknek a székesfőváros népjóléti igazgatásába való testületi és egyéni bekapcsolásáról beszélünk, nem hagyhatók ügyeimen kívül a *kerületi közjótékonyági egyesületek*, sem, mint amelyek kifejezetten azzal a céllal alakultak, hogy a kerületi népjóléti bizottságokkal karöltve, a hatósági szegényügyi közigazgatást kiegészítőleg működnek. Ezek különböző intézeteket tartanak fenn, mint népkonyhákat, éjjeli szállókat, napközi otthonokat és népházakat stb.

És nem hagyhatók figyelmen kívül, a társadalom egyéb, *szabad jótékony alakulatai* (egyesületei) sem, mert ezek a főváros népjóléti igazgatás működésébe a szabályrendelet célszerű intézkedései alapján most már szintén bevonhatók az összhangzatos munkára. E célra elsősorban a Népjóléti Központ és a kerületi népjóléti bizott-

ságok szolgálnak, de az összehangzatos működést a szabályrendelet egyéb tételes rendelkezései is elősegítik.

Ilyen rendelkezés egyebek között különösen a 76. §-szal felállított *közjótékonyági nyilvántartó*, amelynek adatai nemcsak a hatóságoknak, hanem a jótékony, vagy népjóléti egyesületek igazolt képviselőinek és a népjóléti gondozás terén működő emberbarátoknak, mint a népjóléti megbízottaknak is stb. rendelkezésre állanak.

Mindazok a népjóléti egyesületek pedig, amelyek a székesfővárostól vagy az államtól segínyt kapnak, kötelesek az általuk segélyezett egyénekre vonatkozó személyi és egyéb adatokat a Népjóléti Központ által vezetett nyilvántartóban való feljegyzés végett havonként közölni...

Kívánatos, hogy ezeket az adatokat azok a jótékony egyesületek is adják, akik fővárosi segélyben nem részesülnek.

Hasonló célt szolgál a szabályrendelet 51. §-a is, amely a hatóság és a társadalom együttműködésének biztosítása és a közsegítésre szorulóknak megfelelő ellenőrzése céljából elrendeli, hogy a kerületi elüljáróiség minden közsegítésre szoruló, akit nyilvántartójába felvesz, *igazolvánnyal* tartozik ellátni, amely egyrészt igazolja, hogy a hatóság az illető viszonyait megvizsgálta és megállapította, hogy a közsegítésre reá van utalva, de másrészt alkalmas arra is, hogy azokba úgy a hatóság, mint a jótékony és népjóléti egyesületek, továbbá az egyes emberbarátok a nyújtott segélyeket bejegyezzék és így azokról kölcsönösen tájékozódhassanak.

Az előadottakból immár nyilvánvaló, hogy a székesfőváros szegénygyámolító rendszere helyes alapelveken épült fel, a hatósági és társadalmi erőket megfelelő helyekre állítja és bizto-

sítja közöttük az együttműködés összhangját, valamint jó időre megállapítja a továbbfejlődés biztos kereteit, ami különösen az újjászervezett népgondozói rendszerre áll.

A tiszteletbeli népjóléti megbízottakból álló szervezet a szegénygyámolításba egyéni, mozgékony szellemet és élénk szociális érdeklődést visz, közelebb hozza az embert az emberhez és így a polgári együttérzés emelésére is jótékonyan hat. Miután pedig a gondozók a nyomort közvetlenül szemlélik, az ennek enyhítésére irányuló komoly munka, amint gróf Tisza István egyik beszédében mondta, őket magukat is nemesebbekké edzi.

Az esetek nagy részének a meglátásához és általános megbírálásához különben sem kell valamely szorosabb értelemben vett szakismeret. Ehhez mindössze józan ész és meleg szív szükséges. És éppúgy, mint ahogy csak az igazán beteg gyógykezeléséhez hívunk orvost, itt is csak az igazán beteg esethez veszünk majd hivatásosan képzett gyámolítót. Ezzel az egyéni gondozást lényegesen olcsóbbá is tesszük. De a társadalomból vett népjóléti megbízottak egyébként is nagy hasznára vannak a népjóléti igazgatásnak, mert nagy számuknál és egyéb tulajdonságaiknál fogva arra is kiválóan alkalmasak, hogy a szociális bajok iránt a közérdeklődést, valamint az áldozatkészséget a legszélesebb körökben felkeltsék és állandóan ébrentartsák. És a hatóságnak abban a tekintetben is nagy hasznára lehetnek, ami szintén nem megvetendő előny, hogy a hivatásos erők egy részét időnkint a szükséghez képest legcélszerűbben az ő soraikból választhatja.

A népjóléti igazgatás jósága tehát jórészt a népjóléti megbízottak kezébe van letéve. Ezeknek

helyes érzékkel való kiválasztása, képzése és szociális érzésük állandó ébrentartása eszeiint elsőrendű közigazgatási feladat, különösen a mai időben, amikor szomorúan tapasztaljuk, hogy a megromlott erkölcsök megjavításában *mennyire szükséges a társadalom jobb és erősebb* Srészének a közreműködése. Egy altruisztikus érzésű, komoly és hazafias népgondozói testület e tekintetben is sokat tehet!

Végül a szabályrendelet bő teret enged a hivatásos gondozók beállítására is, akiket a hatóság és a társadalom pénzügyi erejükhöz képest egyes nagyobb feladatok megoldására, vagy a különösebb szakismereteket igénylő gondozási esetekre alkalmazhat, Különösen áll ez a gyermekek gondozására, valamint a népbetegségek leküzdésére irányuló gondozásra.

Sajnos, hogy az előadottakban vázlatosan ismertetett szervezet teljes kiépítését a közbejött forradalmak megakasztották! A Népjóléti Központ felállított ugyan, tagjai egy-két ülésre össze is hivattak, de a megindult munka megakadt és a Népjóléti Központ testületi munkája lassan-lassan összesorvadt. Ma már tagjainak a mandátuma is lejárt és az új tagok kinevezése iránt még nem történt intézkedés. Irodája pedig az amerikai adományok elmaradása óta némely nyilvántartási munkától eltekintve, szintén alig végez érdemleges munkát. Valamivel jobb a helyzet az egyéni népgondozás terén! A népjóléti megbízottak kinevezése folyamatban van, a kinevezettek buzgón működnek, de úgy a kerületi népjóléti bizottságok, mint a népjóléti körzetek működéséről alig hallunk valamit. E helyett a népjóléti minisztérium által ideiglenesen felállított kerületi segítő bizottságok dolgoznak.

Legújabban a forradalmak, a román megszál-

lás és a szerencsétlen béke meghozták az egész vonalon az ügymenet egyszerűsítését! Ez a törekvés a népjóléti gondoskodás terén is érezteti hatását, amennyiben a törvényhatósági bizottság a Népjóléti Központot, mint *külön hivatalt megszüntette*.

Ezt az egyszerűsítést a törvényhatósági bizottság az 1914 aug. 11-én kelt 1014/1924. kgy. szabályrendeletben hajtotta végre, amely a régi szabályrendelet felépítését és lényeges rendelkezéseit megtartotta ugyan, de a hatóság és társadalom érintkező szervévé a népjóléti központ helyett az úgynevezett „központi népjóléti bizottságot” tette. Ennek lesz most már a kötelessége, hogy a különböző népjóléti alakulatokat egy helyen összehozza, itt a közös kérdésekben az eszméket tisztázza és kicserélje, valamint azokban állástfoglaljon, A Népjóléti Központ irodájának a feladatait pedig a jövőben a tanács, illetően ennek közjótékonyági ügyosztálya fogja elvégezni. Végül az elsőfokú népjóléti hatóságok szervezete érintetlenül maradt, csak a népjóléti megbízott nevét változtatták meg népgondozóra.

Ezek után újabb *fordulatot már csau a szegényügy országos rendezésétől várhatunk*, mert az illetőségre, állami hozzájárulásra, szervezetre stb. vonatkozó kérdések *gyökeresen csak országosan és csak új törvény által oldhatók meg*. Addig is azonban mindent meg kell tenni, hogy a fennforgó súlyos bajokon győzedelmeskedjünk, ezenkívül úgy a hatóságnak mint a társadalomnak erősen hozzá kell látni, hogy az egyes kérdések részint elméleti megvitatásával, részint pedig gyakorlati kipróbálásával az új népgondozási törvény részére *a talajt kellően előkészítse*.